

Володимир В. Юхименко (Київський національний торговельно-економічний університет, Україна)

Віктор В. Гутафель (Київський національний торговельно-економічний університет, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті проведено дослідження функціонування світового фондового ринку. Здійснено аналіз капіталізації, обсягів торгів та інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку з метою визначення основних тенденцій його розвитку. Запропоновано проведення комплексного дослідження функціонування світового фондового ринку.

Ключові слова: світовий фондовий ринок, капіталізація, обсяги торгів, інвестиційні потоки.

Табл. 2. Рис. 4. Літ. 12.

Владимир В. Юхименко (Киевский национальный торговельно-экономический университет, Украина)

Виктор В. Гутафель (Киевский национальный торговельно-экономический университет, Украина)

ИССЛЕДОВАНИЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МИРОВОГО ФОНДОВОГО РЫНКА В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье проведено исследование функционирования мирового фондового рынка. Осуществлен анализ капитализации, объемов торгов и инвестиционных потоков на мировом фондовом рынке с целью определения основных тенденций его развития. Предложено проведение комплексного исследования функционирования мирового фондового рынка.

Ключевые слова: мировой фондовый рынок, капитализация, объемы торгов, инвестиционные потоки.

Volodymyr V. Yukhymenko (Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine)

Viktor V. Gutafel (Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine)

STUDY ON THE FUNCTIONING OF GLOBAL STOCK MARKET UNDER THE CONDITIONS OF INTEGRATION PROCESSES

The article studies the functioning of the global stock market and carries out the analysis of capitalization, trading volumes and investment flows at the global stock market in order to determine the key trends in its development. It is offered to carry out a comprehensive research of the global stock market functioning.

Keywords: global stock market; capitalization; trading volumes; investment flows.

Постановка проблеми. У сучасній економічній науці розвинутих країн існують різні підходи до проведення дослідження функціонування фондового ринку. Найбільше поширення, як свідчить сучасна практика, отримали підходи двох наукових шкіл – «фундаментальної» і «технічної», які виробили фундаментальний і технічний методи аналізу фондового ринку. Статистичні методи аналізу слугують основою (базою) для розрахунку узагальнюючих показників (фундаментального й технічного аналізу), що характеризують стан і перс-

пективи розвитку фондового ринку. На сьогоднішній день узагальнюючими показниками, що характеризують стан фондового ринку, виступають фондові індекси.

Комплексне дослідження стану та розвитку світового фондового ринку в умовах інтеграційних процесів неможливо проводити тільки на основі аналізу фондових індексів, тому що такий аналіз не дає уявлення про ринкову вартість усіх емітованих акцій на світовому фондовому ринку (вартості ринку), збільшення-зменшення ліквідності світового фондового ринку та кількість залучених інвестицій. Без проведення дослідження даних показників неможливе ґрунтовне дослідження функціонування світового фондового ринку у сучасних умовах. Відповідно, виникає необхідність у проведенні дослідження функціонування світового фондового ринку на основі аналізу капіталізації, обсягів торгів та інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. Теоретичні основи функціонування фондового ринку ґрунтовно досліджені у працях Р. Тюлза [4] та У. Шарпа [5]. Практичні аспекти функціонування фондового ринку досліджували С.З. Мошенский [1] та Б.Б. Рубцов [3]. Дослідження проблематики капіталізації на фондових ринках світу проводили такі науковці, як Т.Е. Марченко та І.А. Ніколаєв [2], але для ґрунтового аналізу функціонування світового фондового ринку капіталізацію необхідно доповнювати аналізом обсягів торгів та інвестиційними потоками.

Метою дослідження є проведення ґрунтового комплексного дослідження функціонування світового фондового ринку в умовах інтеграційних процесів для визначення основних тенденцій його розвитку. Для досягнення поставленої мети необхідно провести аналіз капіталізації, обсягів торгів та обсягів інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку.

Основні результати дослідження. Капіталізація фондового ринку (market capitalization) – це сумарна ринкова вартість усіх емітованих акцій компаній, що мають регулярне котирування на фондовому ринку та знаходяться у постійному обігу. Цей показник відображає ринкову вартість усіх компаній на фондовому ринку [12]. Ринкова вартість компанії (капіталізація) визначається як добуток курсової вартості акції на кількість її акцій, що перебувають у постійному обігу. Зростання капіталізації фондових ринків свідчить про сприятливі прогнози і позитивні тенденції на ринку.

Дослідження капіталізації необхідно проводити в розрізі географії функціонування світового фондового ринку. Залежно від географії функціонування світовий фондовий ринок умовно складається з національних фондових бірж відповідних географічних регіонів, які й становлять основу інфраструктури даних ринків. Згідно з даною класифікацією, світовий фондовий ринок умовно поділяється на фондовий ринок Американського регіону, фондовий ринок Азійсько-Тихоокеанського регіону та фондовий ринок Європейсько-Африканського регіону. Для достовірності показників, що стосуються капіталізації світового фондового ринку, доцільно використовувати статистичні дані Світової федерації фондових бірж (World Federation of Exchanges – FWE) [10]. Аналіз капіталізації світового фондового ринку за останні роки проводиться з метою виявлення загальної зміни у динаміці та структурі (рис. 1).

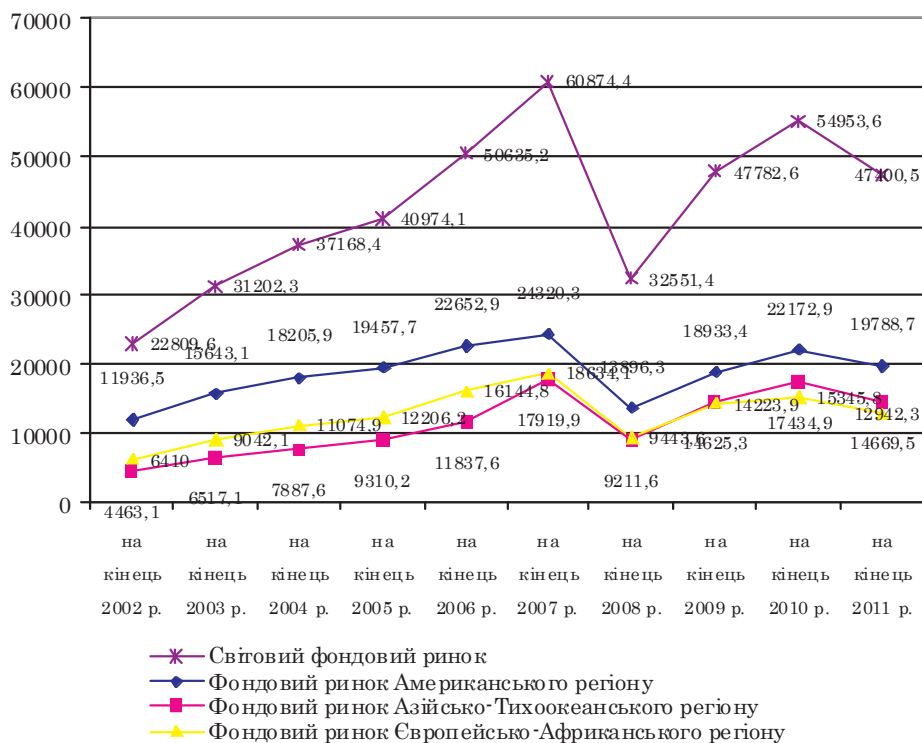

Рис. 1. Динаміка капіталізації світового фондового ринку за 2002–2011 роки, млрд. дол. США, побудовано на основі [7; 10; 11]

Проведений аналіз динаміки капіталізації світового фондового ринку за 2002–2011 рр. виявив загальну тенденцію до збільшення. Так, загальний обсяг капіталізації у 2011 р. збільшився порівняно з обсягом капіталізації за 2002 р. на 24590,9 млрд. дол. США, або на 107,8%. Також проведене дослідження виявило, що динаміку капіталізації світового фондового ринку можливо поділити на три основні етапи розвитку. Перший етап – це стабільне збільшення капіталізації світового фондового ринку з 22809,6 млрд. дол. США у 2002 р. до 60874,4 млрд. дол. США у 2007 році. Необхідно відмітити, що це найбільше значення капіталізації за період, що досліджується (збільшення склало 38064,8 млрд. дол. США, або 266,9%). Другий етап – це різке зменшення капіталізації світового фондового ринку з 60874,4 млрд. дол. США у 2007 р. до 32551,4 млрд. дол. США у 2008 р. як наслідок світової фінансово-економічної кризи, однією з причин якої стала саме значна перекапіталізація фондових ринків світу. Капіталізація світового фондового ринку зменшилася на 28323 млрд. дол. США, або на 46,6%. Третій етап – поступове збільшення капіталізації світового фондового ринку на 14849,1 млрд. дол. США або на 45,6%.

Також дослідження виявило, що капіталізація фондового ринку Американського регіону протягом 2002–2011 рр. перевищувала обсяги капіталізації фондового ринку Європейсько-Африканського регіону та фондового ринку

Азійсько-Тихоокеанського регіону, що свідчить про визначальну роль фондового ринку Американського регіону у світі. Для більш детального дослідження структури світового фондового ринку необхідно розглянути країни з найбільшою капіталізацією фондових ринків. Для виявлення основних лідерів за обсягами капіталізації у динаміці (табл. 1) потрібно проаналізувати показники за 2002, 2008 і 2011 роки.

Аналіз країн за найбільшою капіталізацією фондових ринків показав, що домінуюче положення у світі за обсягами капіталізації займає фондовий ринок США (NYSE Euronext (US), NASDAQ OMX). Загальна капіталізація фондового ринку США на кінець 2011 р. склала 15640,7 млрд. дол. США, це 33% від загальної капіталізації світового фондового ринку. Слід зазначити, що найбільшими країнами за обсягами капіталізації є США, Японія, Велика Британія, об'єднаний фондовий ринок країн Франції, Бельгії, Нідерландів, Португалії (NYSE Euronext (Europe)), Китай, Гонконг, Канада, Німеччина. Значне збільшення капіталізації фондового ринку спостерігалось в Китаї протягом 2002–2011 років. Так, фондовий ринок Китаю у 2002 р. займав десяте місце за обсягами капіталізації у світі, а у 2011 р. – вже третє, обійшовши за даним показником фондові ринки Великої Британії та Німеччини.

Наступним етапом дослідження світового фондового ринку у сучасних умовах є аналіз обсягів торгів (рис. 2).

Обсяг або оборот торгів (volume, trade volume) – це кількість акцій або контрактів цінних паперів, за якими здійснювалися торговельні операції на фондових ринках за певний період часу [12]. Обсяг торгів на фондовому ринку визначається як загальна кількість акцій, що переходить від продавців до покупців. Аналіз денного обсягу торгів – невід'ємний і дуже важливий елемент аналізу загальної ринкової тенденції і зміни цін на цінні папери окремих компаній. Обсяги торгів відображають активність продавців і покупців на фондових ринках, адже кожна одиниця обсягу відображає дію двох учасників, один учасник купує цінний папір, а інший, відповідно, продає. Аналіз обсягів торгів на фондових ринках підтвердив активність і ліквідність даних ринків. Чим вищий обсяг торгів на фондових ринках, тим вища його ліквідність, тому що на активному ринку більша ймовірність швидко і вигідно купити або продати цінні папери. Ліквідні фондові ринки, на яких відбуваються великі обсяги торгів, підтверджують основні тенденції, що формуються на фондових ринках і сприяють появі нових потенційних інвесторів.

Проведений загальний аналіз зміни обсягів торгів на світовому фондовому ринку за 2002–2011 рр. виявив тенденцію загального збільшення обсягів торгів у 2011 р. порівняно з 2002 р. (на 29321,3 млрд. дол. США, або на 87,1%). Значне збільшення обсягів торгів на фондових ринках світу – це наслідок бурхливого розвитку інформаційних торговельних систем. Як і у випадку з капіталізацією, спостерігається тенденція збільшення обсягів торгів на світовому фондовому ринку з 2002 р. по 2007 рік. Найбільше значення обсягів торгів на світовому фондовому ринку за період, що аналізується, становили 113602,6 млрд. дол. США у 2008 році. З 2007 р. по 2011 р. спостерігається зменшення обсягів торгів.

Таблиця 1. Країни з найбільшою капіталізацією фондових ринків за 2002, 2008 і 2011 роки*

№	На кінець 2002 року		На кінець 2008 року		На кінець 2011 року	
	Країна	Капітал, млрд. США	Країна	Капітал, млрд. США	Країна	Капітал, млрд. дол. США
1	США: - NYSE - NASDAQ - American SE	11055,6 9015,3 1994,6 45,7	США: - NYSE Euronext (US) - NASDAQ OMX - American SE	11737,7 9208,9 2396,3 132,3	США: - NYSE Euronext (US) - NASDAQ OMX US	15640,7 11795,6 3845,1
2	Японія	2069,9	Японія: - Tokyo SE - Jasdac	3208,9 3115,8 93,1	Японія	3827,8
3	Велика Британія	1800,6	Франція, Бельгія, Нідерланди, Португалія (NYSE Euronext (Europe))	2101,7	Китай: - Shanghai SE - Shenzhen SE	3412,1 2357,4 1054,7
4	Франція, Бельгія, Нідерланди, Португалія (Euronext N.V.)	1538,6	Велика Британія	1868,2	Велика Британія	3266,4
5	Німеччина	686,0	Китай: - Shanghai SE - Shenzhen SE	1778,8 1425,3 353,4	Франція, Бельгія, Нідерланди, Португалія (NYSE Euronext (Europe))	2446,8
6	Канада	570,2	Гонконг	1328,8	Гонконг	2258,0
7	Швейцарія	547,0	Німеччина	1110,6	Канада	1912,1
8	Італія	477,1	Канада	1033,4	Бразилія	1228,9
9	Китай: - Shanghai SE - Shenzhen SE	463,1 306,4 156,7	Іспанія	948,3	Австралія	1198,2
10	Гонконг	463,0	Швейцарія	857,3	Німеччина	1184,5

* побудовано на основі [7; 10; 11].

Однак, обсяги торгів на фондовому ринку Американського регіону з 2007 р. по 2008 р. значно збільшуються. Дане збільшення склало 24903,8 млрд. дол. США, або 151,5%.

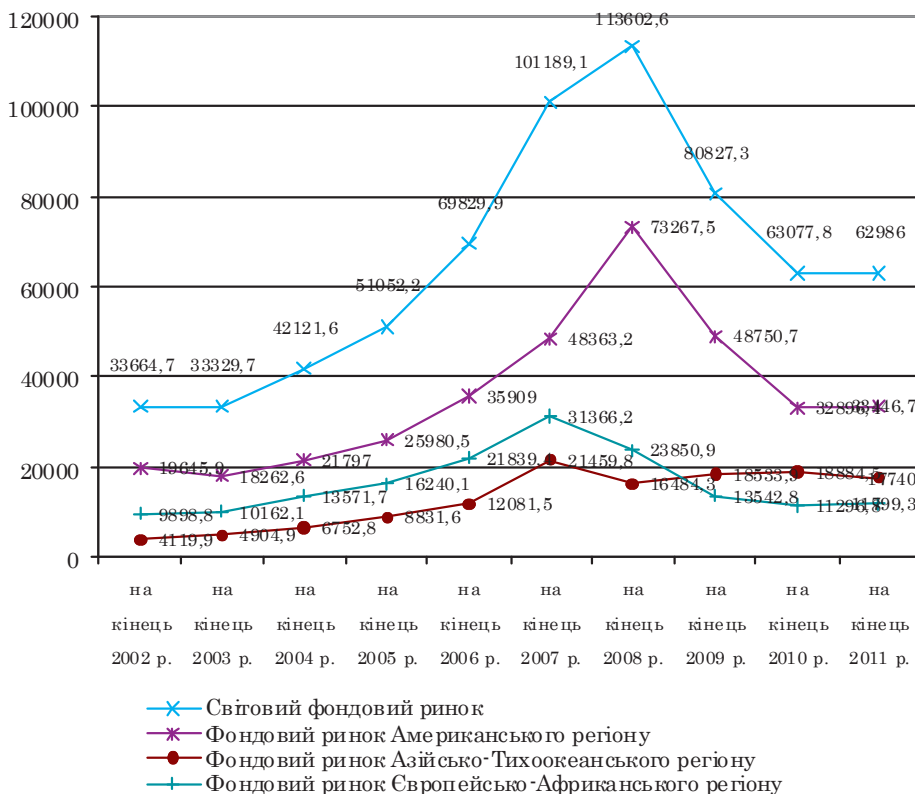

Рис. 2. Динаміка обсягів торгів на світовому фондовому ринку за 2002–2011 рр., млрд. дол. США, побудовано на основі [7; 8; 11]

Стрімке збільшення обсягів торгів на фондовому ринку Американського регіону, не зважаючи на світову фінансово-економічну кризу, було зумовлене:

- високою ліквідністю фондового ринку Американського регіону;
- масовим продажем інвесторами своїх цінних паперів та їхніх похідних (унаслідок значного зниження курсової вартості), чим вони значно збільшили обсяги торгів і знизили загальну капіталізацію фондових ринків;
- в умовах високої волатильності (зміна ринкової ціни на цінні папери) курсу і проблем банківського та іпотечного сектору спекулянти почали масово впроваджувати стратегію торгівлі на зниження курсу (відкривати короткі позиції).

Проведений аналіз структури обсягів торгів на фондових ринках світу визначив, що протягом 2002–2011 рр. найбільша питома вага за обсягами торгів припадає на фондовий ринок Американського регіону. Також проведений аналіз виявив дві загальні тенденції: це зменшення питомої ваги обсягів торгів

на фондових ринках Американського та Європейсько-Африканського регіонів і збільшення обсягів торгів на фондовому ринку Азійсько-Тихоокеанського регіону. З метою більш детального аналізу даних тенденції необхідно визначити країни світу з найбільшими обсягами торгів на фондових ринках (табл. 2).

Проведений аналіз країн світу з найбільшими обсягами торгів на фондових ринках показав, що світовим лідером за обсягами торгів протягом 2002–2011 рр. є США. Загальний обсяг торгів на фондовому ринку США у 2002 р. становив 18740,0 млрд. дол. США, що склало 55,7% від загального обсягу торгів на світовому фондовому ринку; у 2008 р. обсяг торгів становив 70647,0 млрд. дол. США, тобто 62,2% від загального обсягу торгів на світовому фондовому ринку; у 2011 р. обсяг торгів становив 30750,6 млрд. дол. США, що склало 48,8% від загального обсягу торгів на світовому фондовому ринку.

Найбільшими країнами за обсягами торгів на фондових ринках є США, Японія, Велика Британія, об'єднаний фондовий ринок країн Франції, Бельгії, Нідерландів, Португалії (NYSE Euronext (Europe)), Китай, Гонконг, Канада, Німеччина.

З метою виявлення основних тенденцій розвитку світового фондового ринку необхідно проаналізувати інвестиційні потоки на світовому фондовому ринку.

Інвестиційні потоки (investment flows) – це залучення капіталу новими або існуючими компаніями (емітентами) на світовому фондовому ринку шляхом первинної та вторинної емісії цінних паперів. Інвестиційні потоки характеризують агрегований обсяг грошей, які залучені на первинному фондовому ринку через пропозицію акцій за період, що аналізується [12].

Проведений аналіз динаміки інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку за 2002–2011 рр. показав, що загальний обсяг інвестиційних потоків збільшився з 2002 р. до 2011 р. на 428,8 млрд. дол. США, або на 163,7%. Найбільших обсягів інвестиційні потоки на світовому фондовому ринку досягли у 2009 р. – 1054,2 млрд. дол. США. Необхідно звернути увагу на таку тенденцію: якщо показники розвитку світового фондового ринку у 2008–2009 рр. унаслідок фінансово-економічної кризи зменшилися, то обсяг інвестиційних потоків у 2008 р. збільшився на 10,7% порівняно з 2007 р., а в 2009 р. обсяг збільшився на 6,6% порівняно з 2008 року. Спад обсягу інвестиційних потоків спостерігається у 2010 р. і становить 2,8% порівняно з 2009 роком. Значне зменшення обсягу інвестиційних потоків спостерігається у 2011 р. і становить 32,6% порівняно з 2010 роком.

В останні роки спостерігається тенденція переважання обсягів інвестиційних потоків на фондовому ринку Азійсько-Тихоокеанського регіону й зменшення інвестиційних потоків на фондових ринках Американського та Європейсько-Африканського регіонів.

Важливим напрямом дослідження інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку є аналіз інвестиційних потоків за способом залучення капіталу на світовому фондовому ринку. Інвестиційні потоки на світовому фондовому ринку залучаються шляхом первинного розміщення акцій новостворених компаній через первинне розміщення акцій (initial public offering – IPO) та шляхом вторинної емісії цінних паперів вже існуючих компаній [12]. Загальна

Таблиця 2. Країни з найбільшими обсягами торгів на фондових ринках за 2002, 2008 та 2011 роки*

№	На кінець 2002 року		На кінець 2008 року		На кінець 2011 року	
	Країна	Обсяги торгів, млрд. дол. США	Країна	Обсяги торгів, млрд. дол. США	Країна	Обсяги торгів, млрд. дол. США
1	США: - NYSE - NASDAQ - American SE	18740,0 10311,2 7786,6 642,2	США: - NYSE Euronext (US) - NASDAQ OMX - American SE	70647,0 33638,9 36446,5 561,6	США: - NYSE Euronext US - NASDAQ OMX	30750,6 18027,1 12723,5
2	Велика Британія	4001,3	Велика Британія	6271,5	Китай: - Shanghai SE - Shenzhen SE	6496,0 3657,9 2838,1
3	Франція, Нідерланди, (Euronext N.V.)	1988,4	Японія: - Tokyo SE - Jasdac - Osaka SE	5887,8 5607,3 44,9 235,6	Японія: - Tokyo SE - Osaka SE	4160,5 3971,9 188,6
4	Японія: - Tokyo SE - Osaka SE	1688,3 1564,2 124,1	Німеччина	4678,8	Велика Британія	2836,9
5	Німеччина	1212,3	Франція, Бельгія, Нідерланди, Португалія (NYSE Euronext (Europe))	4411,2	Франція, Бельгія, Нідерланди, Португалія (NYSE Euronext (Europe))	2134,2
6	Іспанія	653,2	Китай: - Shanghai SE - Shenzhen SE	3848,9 2600,2 1248,7	Корея	2029,1
7	Італія	634,6	Іспанія	2410,7	Німеччина	1758,2
8	Тайвань	633,6	Канада	1716,2	Канада	1542,2
9	Швейцарія	599,7	Гонконг	1629,8	Гонконг	1444,6
10	Корея	596,6	Швейцарія	1500,4	Іспанія	1226,2

* побудовано на основі [7; 8; 11].

динаміка структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку зображена на рис. 4.

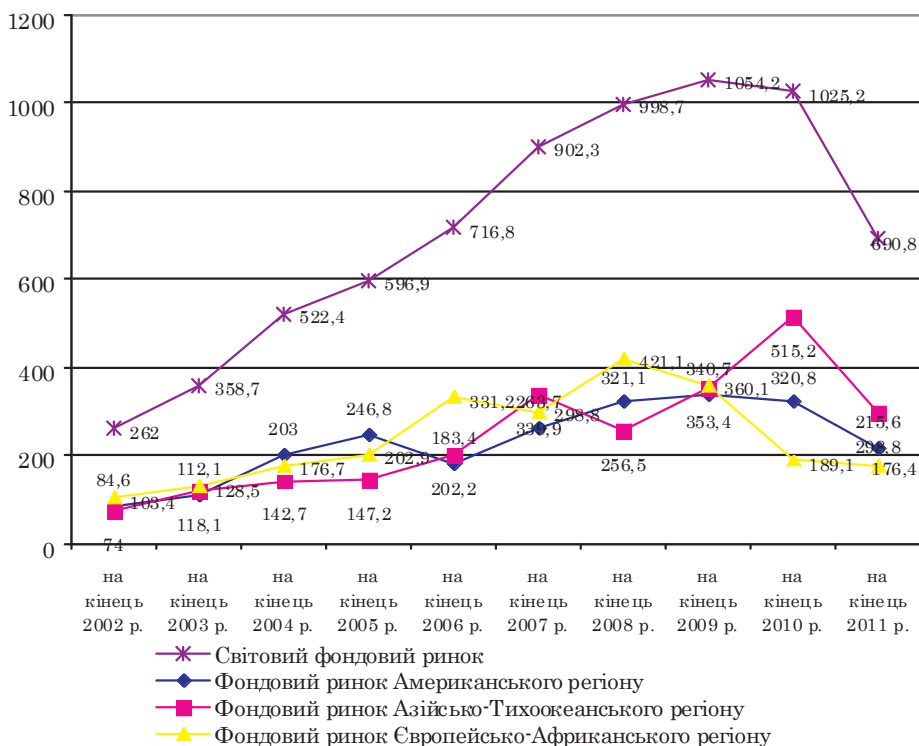

Рис. 3. Динаміка інвестиційних потоків на фондових ринках за 2002–2011 роки, млрд. дол. США, побудовано на основі [7; 6; 11].

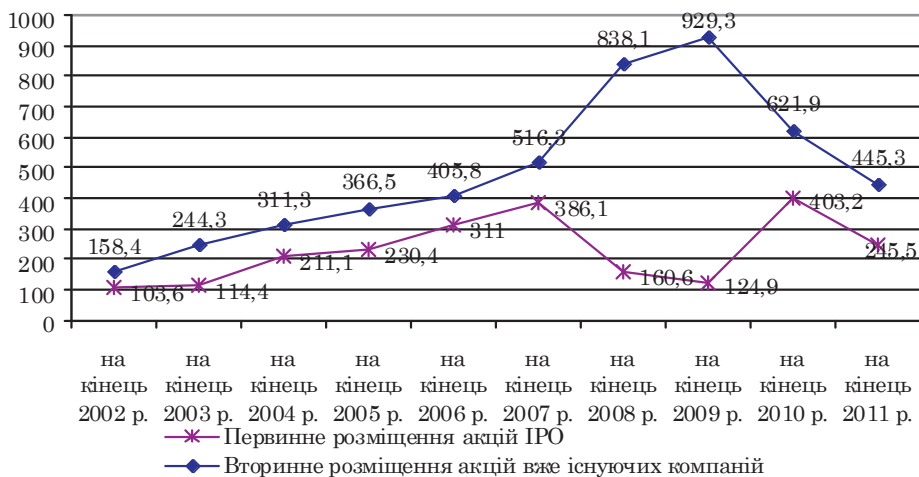

Рис. 4. Динаміка структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку за 2002–2011 роки, млрд. дол. США, побудовано на основі [7; 9; 11]

Аналіз інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку за 2002–2011 рр. показав, що у структурі інвестиційних потоків переважають обсяги інвестицій, залучених шляхом вторинного розміщення акцій вже існуючих компаній. Обсяги інвестицій, які залучені новоствореними компаніями через IPO, з 2002 р. по 2011 р. збільшилися на 141,9 млрд. дол. США, або на 136,9%. Обсяги інвестицій, залучених вже існуючими компаніями на фондовому ринку шляхом вторинного розміщення акцій, збільшилися на 286,9 млрд. дол. США (181,1%).

У структурі інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку необхідно розглянути тенденцію, що склалася у 2007–2010 рр. (період фінансово-економічної кризи). У даний період обсяги інвестицій, залучених вже існуючими компаніями шляхом вторинного розміщення акцій, значно збільшуються. Натомість обсяги інвестицій, які залучені через первинне розміщення акцій, значно зменшилися, тому що загальне зменшення IPO було викликане загальним зменшенням нових компаній, які виходили на світовий фондовий ринок з пропозицією своїх цінних паперів. Також у період кризи компанії, що вже пройшли лістинг на фондових ринках, проводили вторинну емісію цінних паперів з наміром додаткового залучення інвестицій для запобігання наслідків фінансово-економічної кризи.

Висновки. Проведене дослідження функціонування світового фондового ринку дало змогу виявити низку тенденцій. Основними тенденціями є загальне збільшення капіталізації, обсягів торгів та інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку протягом 2002–2011 років. Унаслідок світової фінансово-економічної кризи кінця 2007 р. – початку 2008 р. значно зменшився обсяг капіталізації світового фондового ринку, але з кінця 2008 р. спостерігається поступове збільшення даного показника. Також дослідження виявило, що обсяги торгів та інвестиційні потоки на світовому фондовому ринку протягом фінансово-економічної кризи не зменшувалися. Проведене дослідження фондових ринків світу в умовах інтеграційних процесів виявило домінуюче становище фондового ринку США на світовому фондовому ринку на початку XXI ст. за всіма показниками, за якими проводився аналіз. Також необхідно зазначити, що спостерігається збільшення показників розвитку фондового ринку Китаю.

1. *Мошенский С.З.* Рынок ценных бумаг: трансформационные процессы. – М.: Экономика, 2011. – 240 с.

2. *Николаев И., Марченко Т.* Фондовый рынок: пределы роста и глубина падения // Общество и экономика. – 2008. – №9. – С. 3–36.

3. *Рубцов Б.Б.* Современные фондовые рынки: Учеб. пособие для вузов. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 926 с.

4. *Тьюлз Р., Бредли Э., Тьюлз Т.* Фондовый рынок: Университетский учебник. – 6-е изд. – М.: ИНФРА, 2000. – 648 с.

5. *Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж.* Инвестиции. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 1028 с.

6. NYSE Euronext. Company Overview // corporate.nyx.com.

7. The World Federation of Exchanges (2011). Annual Statistics // www.world-exchanges.org.

8. The World Federation of Exchanges (2011). Annual Statistics. 2002–2011 Total value of share trading // www.world-exchanges.org.

9. The World Federation of Exchanges (2011). Annual Statistics. 2002–2011 Investment flows // www.world-exchanges.org.

10. The World Federation of Exchanges (2011). Domestic market capitalization 2011 // www.world-exchanges.org.

11. The World Federation of Exchanges (2011). Focus 2011 Aftermath // www.world-exchanges.org.

12. The World Federation of Exchanges (2011). Statistics Definitions. Investment flows // www.world-exchanges.org.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2013.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua

тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Маркетинг: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка, д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2011. – 632 с. Ціна без доставки – 140 грн.

Має гриф підручника від МОН України.

У підручнику в концентрованому вигляді викладено зміст усіх нормативних дисциплін по спеціальності «Маркетинг». По кожній з дисциплін базового курсу пропонуються контрольні питання, тести, глосарій і література.

Для викладачів, майбутніх бакалаврів і магістрів, аспірантів, маркетологів-практиків, наукових працівників, а також для всіх, хто цікавиться сучасними технологіями маркетингу.

Зміст

Розділ 1. Базовий маркетинг

Розділ 2. Маркетинговий менеджмент

Розділ 3. Маркетингові дослідження

Розділ 4. Товарознавство

Розділ 5. Стандартизація і сертифікація продукції та послуг

Розділ 6. Поведінка споживача

Розділ 7. Логістика

Розділ 8. Маркетингова товарна політика

Розділ 9. Товарна інноваційна політика

Розділ 10. Маркетингова політика розподілу

Розділ 11. Інфраструктура товарного ринку

Розділ 12. Промисловий маркетинг

Розділ 13. Інформаційний маркетинг

Розділ 14. Маркетинг у банку

Розділ 15. Маркетинг послуг

Розділ 16. Інформаційні технології в маркетингу

Розділ 17. Міжнародний маркетинг

Розділ 18. Кон'юнктура світових товарних ринків

Розділ 19. Маркетингова цінова політика

Розділ 20. Маркетингова політика комунікацій

Розділ 21. Рекламний менеджмент

Розділ 22. Стратегічний маркетинг

Розділ 23. Комерційна діяльність посередницьких організацій

Розділ 24. Маркетинг персоналу